

هدف کلی: تبیین مسؤلیت ها و وظایفی که خداوند بر عهده پیامبر اسلام گذاشته است

اهداف آموزشی

آشنایی با ضرورت تشکیل حکومت اسلامی
تبیین ولایت معنوی رسول خدا (ص)
تبیین عصمت پیامبر اکرم (ص) و نتایج آن

به کانال ما در تلگرام بپیوندید

لینک کانال: t.me/mahmoudi_izeh

مجتبی محمودی

دبیر دین و زندگی شهرستان ایزه

سال تحصیلی: ۱۴۰۱ - ۱۴۰۰

مسئولیت های پیامبر

درس پنجم

درس پنجم رشته انسانی و درس چهارم سایر رشته ها

نکته

پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، به عنوان آخرین پیام رسان الهی، به مدت بیست و سه سال مردم را به آخرین و کامل ترین برنامه هدایت فراخواند و برای رستگاری آنان و نجاتشان از گمراهی، تلاش بسیاری کرد و با استقامت و صبری بمانند، وظیفه سنگین رسالت را به پایان رساند. در این درس، به این سؤال می پردازیم که:

خداوند متعال چه مسؤلیت ها و وظایفی را بر عهده آن حضرت گذاشته بود؟

تعلیمات قرآن کریم و سیره رسول خدا ﷺ نشان می‌دهد که ایشان به عنوان فرستاده خداوند، سه مسئولیت مهم را عهده‌دار بود: آنها را نام ببرید و هر کدام را توضیح دهید؟

سؤال

۱- دریافت و ابلاغ وحی

توضیح دریافت و ابلاغ وحی (رسول خدا ﷺ آیات قرآن کریم را به طور کامل از فرشته وحی دریافت می‌کرد و بدون ذره‌ای کم یا زیاد به مردم می‌رساند.)

۱- چه کسانی را کاتبان و حافظان وحی می‌نامیدند؟

پیامبر اکرم ﷺ این مسئولیت را به طور کامل انجام داد و همه آیات قرآن را برای مردم خواند. همچنین نویسندگانی را مأمور نوشتن قرآن نمود؛ عده زیادی نیز با اشتیاق، آیات قرآن را فرامی‌گرفتند و در سینه خود حفظ و به آن عمل می‌کردند. ^{توضیح دریافت و ابلاغ وحی} یکی از یاران پیامبر، به نام عبدالله بن مسعود می‌گوید: «ما ده آیه از قرآن را از پیامبر فرا می‌گرفتیم و بعد از اینکه در معنای آن تفکر می‌کردیم و به آن عمل می‌نمودیم، بار دیگر برای یاد گرفتن آیات بعدی، نزد پیامبر می‌رفتیم»^۱.

نویسندگان قرآن را «کاتبان وحی» و آنان که قرآن را به خاطر سپرده و حفظ می‌کردند، «حافظان وحی» می‌نامیدند. ^۱ اولین و برترین کاتب و حافظ قرآن کریم، حضرت علی علیه السلام بود.

پیامبر اکرم ﷺ همچنین قرآن کریم را که به تدریج نازل می‌شد، مرتب و تنظیم کرد و در اختیار آیندگان قرار داد. اکنون که قرن‌ها از زمان نزول قرآن می‌گذرد، این کتاب آسمانی به همان صورتی که رسول خدا ﷺ آیات و سوره‌های آن را تنظیم کرده بود، در میان مردم وجود دارد و مشتاقان هدایت به آسانی می‌توانند از آن بهره ببرند. ^{مخصوص رشته انسانی}

دانش تکمیلی

اگر دوست دارید اطلاعات بیشتری در مورد شیوه تنظیم آیات توسط پیامبر ﷺ کسب کنید، به سایت گروه قرآن و معارف، بخش «دانش تکمیلی» مراجعه کنید.

۲- مسلمانان با مراجعه به گفتار و رفتار پیامبر چه چیزی هابی را می‌آموزند؟

۲- تعلیم و تبیین تعالیم قرآن (مرجعیت دینی)

چرا پیامبر اکرم ﷺ، علاوه بر رساندن وحی به مردم، وظیفه تعلیم و تبیین آیات قرآن کریم را نیز بر عهده داشت؟ مردم بتوانند به معارف بلند این کتاب آسمانی دست یابند و جزئیات احکام و قوانین را بفهمند و شیوه عمل کردن به آن را بیاموزند. ^۲ از این رو، گفتار و رفتار پیامبر ﷺ اولین و معتبرترین مرجع علمی برای فهم عمیق آیات الهی است و ^۲ مسلمانان با مراجعه به گفتار و رفتار آن حضرت، به معنای واقعی بسیاری از معارف قرآن پی می‌برند و شیوه انجام دستورات قرآن را می‌آموزند. ماهم اکنون، نماز،

سؤال

۱- جامع البیان، طبری، ج ۱، ص ۲۷.

۳- اولین و معتبرترین مرجع علمی برای فهم عمیق آیات الهی چیست؟ گفتار و رفتار پیامبر

1- چند مورد از وظایفی که کلیات آنها در قرآن کریم آمده است و ما مطابق گفتار و رفتار رسول خدا انجام می دهیم را نام ببرید؟

2- نماز، روزه و حج اولین و بزرگترین معلم قرآن کیست؟ **پیامبر اکرم (ص)**

روزه، حج و بسیاری دیگر از وظایف خود را که کلیات آنها در قرآن کریم آمده است، مطابق گفتار و رفتار رسول خدا ﷺ انجام می دهیم. به راستی که ایشان اولین و بزرگترین معلم قرآن بوده است. ²

مخصوص رشته انسانی

تدبر در قرآن

به کمک دوستان خود بیان کنید که آیه زیر، به کدام یک از مسئولیت های پیامبر اشاره دارد:

لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَ يُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِن قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ .

دریافت و ابلاغ وحی - تعلیم و تبیین تعالیم قرآن (مرجعیت دینی)

³- از مسئولیت های مهم پیامبر ولایت ظاهری را توضیح دهید؟

۳- اجرای قوانین الهی با تشکیل حکومت اسلامی (ولایت ظاهری)

(مسئولیت دیگر پیامبر اکرم ﷺ ولایت بر جامعه است. ولایت به معنای سرپرستی و رهبری است. ایشان به محض اینکه مردم مدینه اسلام را پذیرفتند، به این شهر هجرت کرد و به کمک مردم آن شهر (انصار) و کسانی که از مکه آمده بودند (مهاجران)، حکومتی را که بر مبنای قوانین اسلام اداره می شد،

پی ریزی نمود.)³ ایشان مسجد مدینه را که در همان روزهای اول ورود به شهر ساخته شد، محل حکومت و رهبری خود قرار داد و به تدریج با توسعه حکومت اسلامی، سایر احکام خداوند را در همه ابعاد فرهنگی، سیاسی، اقتصادی، قضایی، نظامی و... با کمک مردم به اجرا درآورد و به گسترش عدالت پرداخت.

مخصوص رشته انسانی

مخصوص رشته انسانی

نکته

روایات متعددی از معصومین علیهم السلام نقل شده است که اسلام را بر «پنج پایه» استوار دانسته و از میان آنها «ولایت» را مهم ترین پایه شمرده اند. از جمله آنها این حدیث امام باقر علیه السلام است:

نکته

بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ عَلَى الصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَالصَّوْمِ وَالْحَجِّ وَالْوَلَايَةِ وَ لَمْ يُنَادَ بِشَيْءٍ كَمَا نُوذِيَ بِالْوَلَايَةِ^۱

اسلام بر پنج پایه استوار شده است:

بر نماز، زکات، روزه، حج و ولایت، و به چیز دیگری دعوت نشده آن گونه که به ولایت دعوت شده است.

4- روایات متعددی از معصومین نقل شده است که اسلام را بر پنج پایه استوار دانسته اند، آنها را نام ببرید؟ نماز، زکات، روزه، حج و ولایت

نکته ← مهم ترین پایه اسلام ولایت است

۱- سورة آل عمران، آیه ۱۶۴.

۲- بحار الانوار، مجلسی، ج ۶۸، باب ۲۷، روایت ۱.

نمونه‌هایی از اقدامات پیامبر در تشکیل حکومت اسلامی

پیامبر اکرم ﷺ وقتی به مدینه هجرت کرد، ابتدا اقدام به ساختن مسجد کرد تا محل و پایگاهی برای رسیدگی به امور جامعه داشته باشد؛ سپس مسلمانان را گرد آورد و میان آنان، پیمان اخوت و برادری بست. برای اداره امور و کمک به فقیران و انجام کارهای عمومی، به امر خدا خمس و زکات را مقرر کرد و محلی به نام «بیت‌المال» تأسیس کرد تا پول و اموالی که مربوط به حکومت اسلامی است در آنجا ذخیره و در زمان مناسب هزینه شود.

باسوادها را مأمور کرد تا به دیگران سواد بیاموزند، به گونه‌ای که حتی اگر اسیری ده نفر از مسلمانان را باسواد می‌کرد، آزاد می‌شد.

با کشورهای دیگر رابطه برقرار کرد و نمایندگانی را به سوی کشورهای مختلف از جمله ایران و روم فرستاد و پادشاهان آنان را به اسلام دعوت کرد.

برای حفظ سرزمین اسلامی از تهاجم کفار، سپاه و لشکر تشکیل داد. در سال هشتم هجری، برای حفظ سرزمین اسلامی از تعرض رومیان، به مرز روم شرقی لشکر کشید و آنان را عقب راند. مردم را با شیوه زندگی اسلامی آشنا کرد و روابط اجتماعی صحیح را به آنان تعلیم داد؛ به طوری که پس از گذشت زمانی محدود، مردم حجاز را که بیشترشان بیابانگرد بودند، به جامعه و امتی یکپارچه و قانونمند تبدیل کرد که خدای یگانه را می‌پرستیدند، با مسلمانان از هر رنگ و نژاد احساس برادری می‌کردند، حق همسایه را رعایت می‌کردند، حقوق مالی خود را می‌پرداختند، از فقیران دستگیری می‌کردند و یتیم را سرپرستی می‌نمودند؛ به معروف امر می‌کردند و از منکر نهی می‌نمودند، بر اساس قوانین اسلام تجارت می‌نمودند، در برابر مهاجم و بیگانه یک صدا بوده و در صف واحد مبارزه می‌کردند.

(الف) ضرورت اجرای احکام اجتماعی اسلام

1- ضرورت های تشکیل حکومت اسلامی را نام ببرید و هر کدام را توضیح دهید ؟ (ب) ضرورت پذیرش ولایت الهی و نفی حاکمیت طاغوت

(ج) ضرورت حفظ استقلال جامعه اسلامی
مورد ج مخصوص رشته انسانی است

ضرورت تشکیل حکومت اسلامی

ممکن است این سؤال مطرح شود که چرا جامعه اسلامی نیازمند حکومت اسلامی است؟ و چرا ولایت و حکومت، یکی از مهم‌ترین دستورات اسلامی شمرده شده است؟

در پاسخ به این سؤال، دلایل زیادی ذکر شده که به سه مورد آن اشاره می‌کنیم:

الف) ضرورت اجرای احکام اجتماعی اسلام: ² (اسلام یک دین کاملاً اجتماعی است؛ یعنی

علاوه بر توجه به فرد، به زندگی اجتماعی توجه کامل دارد و حتی تا آنجا که مقدر بوده، به برخی احکام

2- اسلام یک دین کاملاً اجتماعی است، یعنی چه؟

1- چند مورد از احکام اجتماعی قرآن کریم که اجرای آنها بدون تشکیل حکومت امکان پذیر نیست را نام ببرید؟
خمس، زکات، حقوق و مسئولیتهای خانواده و جامعه، امر به معروف، نهی از منکر، مبارزه با ظلم و جهاد با تجاوزگران و ستمکاران

فردی، همچون عبادت نیز جنبه اجتماعی داده است؛ مثلاً نماز جماعت را از نماز فردی برتر دانسته و برای آن ثواب بیشتری قرار داده است².)

اصولاً یکی از اهداف ارسال پیامبران آن بود که مردم، جامعه‌ای بر پایه عدل بنا کنند و روابط مردمی و زندگی اجتماعی خود را بر اساس قوانین عادلانه بنا نهند. این هدف بزرگ بدون وجود یک نظام حکومتی سالم، میسر نیست³.) آیا می‌شود که خداوند هدفی را برای ارسال پیامبر خود تعیین کند، ولی ابزار و شیوه رسیدن به آن را نادیده بگیرد؟ همچنین قرآن کریم احکام اجتماعی متعددی دارد؛ مانند خمس، زکات، حقوق و مسئولیتهای خانواده و جامعه، امر به معروف، نهی از منکر، مبارزه با ظلم و جهاد با تجاوزگران و ستمکاران. روشن است که اجرای این قوانین، بدون تشکیل حکومت امکان پذیر نیست.

توضیح ب

ب) ضرورت پذیرش ولایت الهی و نفی حاکمیت طاغوت (ولئ و سرپرست حقیقی انسانها خداست و به همین جهت، فرمانبرداری و اطاعت از دستوره‌های او و کسانی که خودش معین کرده، ضروری و واجب است. اجرای هر قانون و پیروی از هر کس، هنگامی صحیح است که به گونه‌ای به قانون الهی و فرمان او بازگردد.)² توضیح ب

2- طاغوت را تعریف کنید و بگویید که پذیرش حکومت و انجام دستوره‌های آن بر مسلمانان چه حکمی دارد؟

2) کسانی که به مردم فرمان می‌دهند و قانونگذاری می‌کنند، در حالی که فرمان و قانونشان نشئت گرفته از فرمان الهی نیست، «طاغوت» نامیده می‌شوند. پذیرش حکومت «طاغوت» و انجام دستوره‌های وی بر مسلمانان حرام است. بنابراین، لازم است در جامعه، حکومتی وجود داشته باشد که «طاغوتی» نباشد؛³ (یعنی مورد پذیرش خداوند باشد و دستورات الهی را که در قرآن و روایات آمده است، به اجرا در آورد.)³ - 3- حکومت غیر طاغوتی باید چگونه باشد؟

مخصوص رشته انسانی
ضرورت حفظ استقلال جامعه اسلامی: یکی دیگر از عواملی که تشکیل حکومت اسلامی را ضروری می‌کند، استقلال جامعه اسلامی است⁴ (قرآن کریم از مؤمنان می‌خواهد که سلطه بیگانگان را نپذیرند و زیر بار آنها نروند؛ این حکم قرآنی را «قاعده نفی سبیل»⁴ می‌گویند.)⁴ - 4- قاعده نفی سبیل را تعریف کنید؟

توضیح ج (مستکبران و ستمگران جهان همواره بر آن‌اند که بر جوامع دیگر مسلط شوند و از منابع مادی و معنوی آنان بهره ببرند. تشکیل حکومت اسلامی، هم مانع سلطه بیگانگان می‌شود و هم می‌تواند روابط سیاسی، اقتصادی و فرهنگی را با سایر کشورها به گونه‌ای تنظیم کند که جامعه اسلامی استقلال خود را در جهات مختلف حفظ نماید و بیگانگان برای تسلط بر مسلمانان راهی نیابند) توضیح ج مخصوص رشته انسانی

1- «نفی سبیل»، به معنای «نبودن راه» است؛ یعنی بستن راه نفوذ؛ یعنی بیگانگان نباید راهی برای سلطه و نفوذ در جامعه اسلامی داشته باشند.

در آیات زیر تفکر کنید و مشخص کنید که دلایل مطرح شده در بحث ضرورت تشکیل حکومت اسلامی، (دلایل الف، ب و ج) با کدام یک از آیات زیر مرتبط است.

۱- أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا نُزِّلَ إِلَيْكَ وَمَا نُزِّلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا^۱.
آیا ندیده‌ای کسانی که گمان می‌برند به آنچه بر تو نازل شده و به آنچه پیش از تو نازل شده ایمان دارند، اما می‌خواهند داوری را نزد طاغوت ببرند، حال آنکه به آنان دستور داده شده که به آن کفر بورزند و شیطان می‌خواهد آنان را به گمراهی عمیقی بکشاند.

۲- لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ^۲.
به راستی که پیامبرانمان را همراه با دلایل روشن فرستادیم و همراه آنان کتاب آسمانی و میزان نازل کردیم تا مردم به اقامه عدل و داد برخیزند.

مخصوص رشته
انسانی ۳- ... وَ لَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا^۳.

مخصوص رشته
انسانی و خداوند هرگز راهی برای سلطه کافران بر مؤمنان قرار نداده است.

سوره، آیه	دلیل
سوره نساء، آیه ۶۰	ضرورت پذیرش ولایت الهی و نفی حاکمیت طاغوت
سوره حدید، آیه ۲۵	ضرورت اجرای احکام اجتماعی اسلام
سوره نساء، آیه ۱۴۱	ضرورت حفظ استقلال جامعه اسلامی

مخصوص رشته
انسانی

مخصوص رشته
انسانی

کشف رابطه

امام خمینی علیه السلام رهبر کبیر انقلاب اسلامی، بزرگ‌ترین شخصیت عصر حاضر است که به تبیین ضرورت حکومت اسلامی پرداخته و با بیان روشنگرانه خود، توجه مردم را بدان جلب کرده است. در سخنانی که از ایشان نقل می‌شود، بیندیشید و ببینید که با کدام یک از دلایل تشکیل حکومت ارتباط دارد.

۱- سوره نساء، آیه ۶۰.

۲- سوره حدید، آیه ۲۵.

۳- سوره نساء، آیه ۱۴۱.

سخنان امام خمینی <small>علیه السلام</small>	دلیل
به این دلیل که هر نظام سیاسی غیراسلامی، نظامی شرک آمیز است؛ چون حاکمش «طاغوت» است، ما موظفیم آثار شرک را از جامعه مسلمانان و از حیات آنان دور کنیم و از بین ببریم. ^۱	ضرورت پذیرش ولایت الهی و نفی حاکمیت طاغوت
مذهب اسلام هم‌زمان با اینکه به انسان می‌گوید که خدا را عبادت کن و چگونه عبادت کن، به او می‌گوید چگونه زندگی کن و روابط خود را با سایر انسان‌ها چگونه باید تنظیم کنی و حتی جامعه اسلامی با سایر جوامع چگونه روابطی باید برقرار نماید. هیچ حرکتی و عملی از فرد و جامعه نیست، مگر اینکه مذهب اسلام برای آن حکمی مقرر داشته است. ^۲	ضرورت اجرای احکام اجتماعی اسلام

1- ولایت ظاهری رسول خدا (ص) را تعریف کنید؟
 2- ولایت معنوی رسول خدا (ص) را تعریف کنید؟

همان طور که دیدیم (رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم) از طرف خداوند، مسئول تشکیل حکومت و اجرای قوانین اسلام است؛ یعنی ولایت و سرپرستی جامعه را بر عهده دارد و این، همان ولایت ظاهری است. اما آن حضرت ولایت معنوی را نیز عهده‌دار است. ولایت معنوی همان سرپرستی و رهبری معنوی انسان‌هاست که مرتبه‌ای برتر و بالاتر از ولایت ظاهری شمرده می‌شود.²

این ولایت چیست و چگونه انجام می‌پذیرد؟
 3- ولایت معنوی رسول خدا را توضیح دهید؟
 3 (رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم) با انجام وظایف عبودیت و بندگی و در مسیر قرب الهی، به مرتبه‌ای از کمال نائل شد، که می‌توانست عالم غیب و ماورای طبیعت را مشاهده کند و به اذن الهی در عالم خلقت تصرف نماید. به طور مثال، به اذن الهی قادر بود بیمار را شفا بخشد، بلایی را از شخص یا جامعه دور نماید و حاجات مردم را در صورتی که صلاح آنها در آن باشد، برآورده سازد.³

4 (ایشان با استفاده از این قدرت و ولایت، دل‌های آماده را نیز هدایت می‌کند. البته این هدایت، یک کار ظاهری، یعنی از طریق آموزش معمولی و عمومی نیست؛ بلکه از طریق امداد غیبی و الهامات و مانند آن، صورت می‌گیرد.)⁴ میزان بهره‌مندی انسان‌ها از این هدایت، به درجه ایمان و عمل آنان بستگی دارد. هر قدر درجه ایمان و عمل انسان‌ها بالاتر باشد، استعداد و لیاقت دریافت هدایت‌های معنوی را بیشتر کسب می‌کنند.⁵
 6 (نمونه‌ای کامل از این نوع هدایت را می‌توانیم در رفتار رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم با حضرت علی رضی الله عنه ببینیم. آن

۱- ولایت فقیه، امام خمینی، ص ۴۰.
 ۲- صحیفه امام خمینی، ج ۴، صص ۱۶۷ و ۱۶۸.
 ۳- میزان بهره‌مندی انسان‌ها از هدایت معنوی به چه چیزی بستگی دارد؟

6- نمونه کامل هدایت معنوی در رفتار رسول خدا با چه کسی است؟ توضیح دهید؟

حضرت از همان دوران کودکی که تحت تربیت رسول خدا ﷺ قرار گرفت، با استعداد بی نظیر خود، مراتب کمال را در ایمان و عمل به سرعت پیمود. به همین جهت، علاوه بر تربیت از روش‌های معمولی، از هدایت‌های معنوی رسول خدا ﷺ نیز بهره می‌برد. آن حضرت فرموده است: «روزی رسول خدا ﷺ هزار باب از علم را به رویم گشود که از هر کدام، هزار باب دیگر گشوده می‌شد». روشن است که آموزش این علوم از طریق آموختن معمولی نبوده، بلکه به صورت الهام بر روح و جان حضرت علی علیه السلام بوده است.

6

1- مردم چه زمانی گفته‌ها و هدایت‌های پیامبر را می‌پذیرند؟

عصمت پیامبر اکرم ﷺ

پیامبر از زمانی می‌تواند مسئولیت خود را به درستی انجام دهد که تحت تأثیر هواهای نفسانی قرار نگیرد و مرتکب گناه و خطا نگردد (مردم نیز زمانی گفته‌ها و هدایت‌های وی را می‌پذیرند که مطمئن باشند که او هیچ‌گاه مرتکب گناه و اشتباه نمی‌شود. اگر آنان احتمال دهند که پیامبرشان گناه می‌کند و دچار خطا می‌شود، به آن اعتماد نمی‌کنند و از وی پیروی نخواهند کرد.) به عبارت دیگر بدون وجود عصمت، مسئولیت پیامبری به نتیجه نخواهد رسید؛ زیرا:

سوال: اگر پیامبری در دریافت وحی و رساندن آن به مردم معصوم نباشد (دین الهی به درستی به مردم نمی‌رسد و امکان هدایت از مردم سلب می‌شود).

پاسخ

سوال: اگر پیامبری در تعلیم و تبیین دین و وحی الهی معصوم نباشد (امکان انحراف در تعلیم الهی پیدا می‌شود و اعتماد مردم به دین از دست می‌رود).

سوال: اگر پیامبری در اجرای احکام الهی معصوم نباشد (امکان دارد کارهایی که مخالف دستورهای خداست، انجام دهد و مردم نیز از او سرمشق بگیرند و مانند او عمل کنند و به گمراهی دچار شوند).

پاسخ

سوال: حال، می‌توان پرسید: چه کسی تشخیص می‌دهد که کدام فرد توانایی مقاومت در مقابل وسوسه گناه دارد؟ (روشن است که این کار از انسان‌ها ساخته نیست و فقط خداوند است که از آشکار و نهان افراد اطلاع دارد و می‌تواند توانایی فرد در دوری از گناه را تشخیص دهد. بنابراین، وقتی خداوند کسی را به پیامبری برمی‌گزیند، معلوم می‌شود که وی می‌تواند مسئولیت خود را به درستی انجام دهد) خدای

متعال در این باره می‌فرماید: پیام آیه: فقط خداوند می‌تواند تشخیص دهد که چه کسی را به عنوان پیامبر برگزیند

اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ ۚ خدا بهتر می‌داند رسالتش را کجا قرار دهد.

نکته
این سخن امام علی ع مربوط به هدایت معنوی است

۱- بحار الانوار، مجلسی، ج ۲۲، ص ۴۷۰، باب اول.
۲- بداية المعارف، محمدرضا مظفر، جامعه مدرسین قم، ج ۱، ص ۴۶. بسیاری از ابعاد ولایت معنوی رسول خدا و ائمه اطهار علیهم السلام در زیارت جامعه کبیره آمده است.
۳- سورة انعام، آیه ۱۲۴.

حال ببینیم که معصومیت پیامبران به چه صورت است. آیا یک مانع بیرونی مانند فرشته، پیامبران را از گناه و خطا حفظ می‌کند یا آنان با اختیار خود به سمت گناه و خطا نمی‌روند؟

در پاسخ می‌گوییم (پاسخ) پیامبران با اینکه مانند ما گزینه و اختیار دارند، در مقام عمل به دستورات الهی دچار گناه نمی‌شوند؛ زیرا کسی گناه می‌کند که هوئی و هوس بر او غلبه کند، اما کسی که حقیقت گناه را مشاهده می‌کند و می‌داند که با انجام آن از لطف و رحمت خداوند دور می‌شود، محبت به خدا را با هیچ چیز عوض نمی‌کند. همچنین آنان از چنان بیش عمیقی برخوردارند که در انجام اوامر خداوند گرفتار خطا و اشتباه نمی‌شوند.

البته ما نیز در مورد بعضی از گناهان معصوم هستیم و حتی تصوّر آنها نیز برای ما ناراحت‌کننده و آزاردهنده است، اما پیامبران نسبت به همه گناهان و اشتباهات عصمت دارند. (پاسخ)

پاسخ سؤالات شما

برخی می‌پرسند اگر پیامبر و امامان معصوم‌اند، پس چرا این قدر به درگاه خداوند استغفار می‌کردند؟

پاسخ اینکه: استغفار پیامبران و امامان به درگاه خداوند از چند جهت بوده است:

۱- استغفار و توبه مراتب و درجاتی متناسب با توبه‌کنندگان دارد. توبه‌گنهکاران برای رفع گناه است و توبه و استغفار اولیای الهی برای دفع گناه؛ چنان که گاهی لباسی آلوده می‌شود و برای پاک و تمیز کردن، آن را می‌شویند (رفع) و گاهی لباس چنان شفاف و تمیز است که با دقت مراقب‌اند تا آلوده نشود (دفع).

اولیای خدا با اشک و آه از خداوند می‌خواهند که آنان را در عرصه مبارزه با شیطان بیروز گرداند تا قلب آنان آلوده به گناه نشود.

۲- اولیای الهی وقتی به خود و اعمال خویش می‌نگرند با تمام عظمت و بزرگی که آن اعمال دارند، آنها را در برابر عظمت بی‌نهایت الهی بسیار کوچک می‌بینند؛ مانند کسی که مهم‌ترین دارایی‌اش هدیه کوچکی باشد و آن را برای سلطان و پادشاهی ببرد و چون عظمت بارگاه پادشاه را می‌بیند، از آنچه آورده، سخت شرمسار و سرافکنده می‌گردد. پیامبران و امامان به دلیل تواضع و فروتنی‌ای که در برابر خداوند دارند، اعمال خود را در برابر آن همه لطف و محبت خداوند به بندگانش بسیار ناچیز می‌دانند. به همین دلیل، از ناچیز بودن اعمال خود شرم‌منده‌اند و به درگاه خداوند عذرخواهند.

۳- مسئولیت پیامبر و ائمه علیهم‌السلام ایجاب می‌کرد تا آنان با افراد مختلفی سر و کار داشته باشند؛ از

صالحان و نیکان گرفته تا انسان های آلوده به گناه و تبهکار.

معاشرت زیاد پیامبر و امامان با مردم باعث می شد آنان احساس کنند که غباری بر قلبشان نشسته است که با استغفار به دنبال زدودن آن باشند. چنان که پیامبر ﷺ فرمود:

إِنَّهُ لَيُغَانُ عَلَى قَلْبِي وَإِنِّي لَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ فِي كُلِّ يَوْمٍ سَبْعِينَ مَرَّةً؛ «گاهی بر دلم غبار می نشیند و من هر روز هفتاد بار از خدا آمرزش می خواهم»^۱.

البته این غباری که پیامبر می فرمایند بر قلب ایشان نشسته است با غباری که به دلیل گناهان بر قلب ما می نشیند تفاوت دارد؛ به طور مثال اگر سالن بزرگی را با نور کمی روشن کنیم، جز اشپای بزرگ را نخواهیم دید، ولی اگر همین سالن را با نور زیاد روشن کنیم، حتی یک دانهٔ ارزن هم دیده می شود. پس می توان گفت: چون نور ایمان افراد عادی کم است؛ تنها، گناهان بزرگ خود را می بینند، ولی پیامبران و امامان معصوم ﷺ که از نور ایمان بسیار بالایی برخوردارند، اگر از هر لحظهٔ عمرشان در حد اعلی بهره مند نشوند استغفار می کنند.

احکام قضایی اسلام (احکام جزایی، قصاص، دیات و...)، خمس و زکات، جهاد و ...

اندیشه و تحقیق

۱- نمونه هایی از احکام اجتماعی اسلام که اجرای آنها نیازمند تشکیل حکومت است را بیان کنید.

۲- به نظر شما کدام یک از احکام و دستورات دین اسلام نیاز بیشتری به تشکیل حکومت

الهی دارد؟

(الف) نماز و روزه واجب

(ب) حج

(ج) امر به معروف و نهی از منکر

(د) حجاب و پوشش

(ه) توانمندی نظامی و ایجاد رعب در دل دشمنان

(و) نفی سلطهٔ بیگانگان

(ز) کمک به مسلمانان گرفتار در نقاط مختلف جهان

۳- با توجه به حدیث امام باقر علیه السلام بیان کنید که چرا ولایت، از نماز و روزه و سایر عبادات

زیرا ولایت: کلید نماز: زکات: حج: روزه میباشد و صاحب ولایت که امام یا رهبران الهی هستند؛ قطعاً مردم مهم تر است؟ رابه سوی این اصول چهارگانه رهبری میکنند. به عبارتی رهبری و ولایت رهبران الهی تضمین کننده ی اقامه ی نماز و پرداخت زکات و برگزاری بهتر حج و روزه هستند

۱- من لا یحضره الفقیه، صدوق، ج ۴، ص ۳۸۵.

نکته

قدرشناسی از پیامبر اکرم

رسول خدا در مدت ۲۳ سال تلاش و با تحمل رنج های فراوان که نظیر آن در تاریخ یافت نمی شود توانست بزرگترین و ماندگارترین پیام الهی را به مردم برساند و جامعه ای با ایمان به خدا و به دور از شرک بنا کند. بنای چنین جامعه ای در سرزمینی بیگانه از ارزش های انسانی، خود معجزه ای بزرگ بود که فقط با مجاهدت پیامبر اکرم میسر بود. اکنون جا دارد که ما مسلمانان قدردان تلاش ها و مجاهدت های پیامبر باشیم و با اتحاد و همدلی با یکدیگر نگذاریم دشمنان اسلام زحمات و تلاش های آن حضرت را بی اثر کنند

با کمال تأسف مشاهده می کنیم که در یکی دو قرن اخیر دشمنان اسلام با یک نقشه دقیق و برنامه ریزی شده، همبستگی مسلمانان را به دشمنی با یکدیگر تبدیل کرده و اختلافات معمولی اقوام و مذاهب اسلامی را بزرگ جلوه دادند. یکی از نتایج زیان بار این اختلاف ها، تجزیه کشورهای بزرگ اسلامی به کشورهای کوچک در سده اخیر بود تا قدرت های استعمارگر به راحتی بتوانند بر آنها سلطه پیدا کنند و ذخایر آنان را به تاراج ببرند. این سیاست اکنون نیز از سوی این قدرتهای استعماری در کشورهای منطقه در حال اجراست (۱)

با توجه به همین مسئله، سال هاست که علما و دانشمندان دلسوز در جهان اسلام، به خصوص در ایران، روشنگری های فراوانی کردند تا بار دیگر، مسلمانان را علیه دشمنان اسلام متحد کنند و مانع درگیری های میان آنان شوند. یکی از این علما، امام خمینی بود. ایشان در هر فرصتی مسلمانان را به وحدت دعوت می کرد و از اختلافات بازمی داشت. ایشان در یکی از پیام های خود به مسلمانان، می فرماید:

۲
ای مسلمانان جهان که به حقیقت اسلام ایمان دارید، به پا خیزید و در زیر پرچم توحید و در سایه تعلیمات اسلام مجتمع شوید و دست خیانت ابرقدرتها را از ممالک خود و خزائن سرشار آن کوتاه کنید. دست از اختلافات و هواهای نفسانی بردارید که شما دارای همه چیز هستید. بر فرهنگ اسلامی تکیه کنید و با غرب و غربزدگی مبارزه نمایید و روی پای خودتان بایستید (۲)

- ۱- تبدیل همبستگی مسلمانان به دشمنی توسط دشمنان اسلام چه نتایج زیان باری در پی دارد؟
- ۲- امام خمینی (ره) درباره وحدت به مسلمانان چه می فرماید؟

برنامه ای برای وحدت مسلمانان

برای اینکه ما مسلمانان بتوانیم وحدت میان خود را تقویت کنیم و از قدرت حدود دو میلیارد مسلمان و امکانات بی نظیر سرزمین های اسلامی برای پیشرفت خود استفاده کنیم، نیازمند اجرای برنامه های دقیقی هستیم که نقشه های تفرقه افکن استعمارگران و عوامل آنان را در سرزمین های اسلامی خنثی کند و دلهای مسلمانان را به یکدیگر نزدیک کند. در اینجا به برخی از این اقدامات اشاره می کنیم و می کوشیم آنها را در جامعه خود گسترش دهیم

۱- از اهانت و توهین به مقدسات سایر مسلمانان خودداری کنیم. برای این منظور شایسته است اعتقادات خود را با دانش و استدلال، ارتقا ببخشیم تا بتوانیم با دیگر مسلمانان براساس معرفت و استدلال سخن بگوییم و اعتقادات خود را به نحو صحیح و بدون دعوا و ناسزاگویی بیان کنیم

۲- از مظلومان در تمام نقاط جهان، با روش های درست دفاع کنیم و برای رهایی آنان از ظلم بکوشیم و به این سخن رسول خدا به خوبی عمل کنیم که فرمود: هر کس فریاد دادخواهی مظلومی را که از مسلمانان یاری می طلبد بشنود، اما به یاری آن مظلوم برنخیزد، مسلمان نیست

۳- کسانی را که به ظاهر خود را مسلمان می نامند ولی با دشمنان اسلام دوستی می ورزند بشناسیم و فریب برنامه های آنان را نخوریم. روش این گروه ها چنین است که دشمنان اسلام مانند صهیونیست ها را دوست و برخی مسلمانان را دشمن معرفی می کنند، به طوری که مردم عادی به تدریج با دشمنان واقعی اسلام دوستی کنند و با گروهی از مسلمانان، دشمنی بورزند

- ۳- اقداماتی که باعث ایجاد وحدت میان مسلمانان می شود را بنویسید؟ پاسخ موارد یک تا سه است

انواع سوالات درس پنجم دین و زندگی یازدهم انسانی و درس چهارم دین و زندگی یازدهم عمومی

مسئولیت های پیامبر

تعیین کنید کدام یک از عبارات زیر صحیح و کدام یک غلط است؟

- ۱- پیامبر اکرم علاوه بر رساندن وحی به مردم، وظیفه تعلیم و تبیین آیات قران کریم را نیز برعهده داشت **صحیح**
- ۲- به راستی که امام علی (ع) اولین و بزرگترین معلم قران بوده است **غلط**
- ۳- پذیرش حکومت «طاغوت» و انجام دستورهای وی بر مسلمانان حرام نیست **غلط**
- ۴- ولایت معنوی همان سرپرستی و رهبری معنوی انسان هاست که مرتبه ای برتر و بالاتر از ولایت ظاهری شمرده می شود **صحیح**
- ۵- پیامبر زمانی می تواند مسئولیت خود را به درستی انجام دهد که تحت تاثیر هواهای نفسانی قرار نگیرد و مرتکب گناه و خطا نگردد **صحیح**
- ۶- پیامبران با اینکه مانند ما گزینه و اختیار ندارند در مقام عمل به دستورات الهی دچار گناه نمی شوند **غلط**

جاهای خالی را با استفاده از کلمات مناسب کامل کنید

- ۱- اولین و برترین کاتب و حافظ قران کریم، بود **حضرت علی علیه السلام**
- ۲- روایات متعددی از معصومین نقل شده است که اسلام را بر استوار دانسته و از میان آنها را مهمترین پایه شمرده اند **پنج پایه - ولایت**
- ۳- اسلام یک دین کاملا است؛ یعنی علاوه بر توجه به فرد، به توجه کامل دارد **اجتماعی - زندگی اجتماعی**
- ۴- کسانی که به مردم فرمان می دهند و قانونگذاری می کنند، در حالی که فرمان و قانونشان نشئت گرفته از نیست، «طاغوت» نامیده می شوند **فرمان الهی**
- ۵- ولایت معنوی همان سرپرستی و رهبری معنوی انسان هاست که مرتبه ای برتر و بالاتر از شمرده می شود **ولایت ظاهری**
- ۶- اگر پیامبری در تعلیم و تبیین دین و وحی الهی معصوم نباشد، امکان پیدا میشود و از دست میرود **انحراف در تعالیم الهی - اعتماد مردم به دین**

مجتبی محمودی، دبیر دین و زندگی شهرستان ایذه

t.me/mahmoudi_izeh: لینک کانال تلگرام